

hove smatrati moramo baš v teh težkih dneh preosnovne kot našo vrhovno nalogo: nepristransko, stvarno misliti!

Potem šele so možda, in nitno sledi vsa delstva, ki jih navaja Kveder v zadnjih 3 odstavkih svojega članka.

Nanačno in smešno je, ako se hoče tudi pri navadnejši soc.-pol. študiji delovati z najtežimi stroji znanstvenega izsledovanja, posebno pa če se hoče zavleči v to vsakdanost težko umiliva sistematična vprašanja verstva. Bodimo jasni in ne oblačimo svolo lepo govorigo v toliko barvano blavo nepotrebnih tušč.

Neortielno so me dirnila izvajanja tov. Kvedra, ker slone na nanačnih temeljih in ker bi jela v tej obliki tvoriti novo netilo za nepotrebnj razpor: iz srca pa mi je žal, da je obhavljal to nesrečno oblikovano študijo moj prijatelj Kveder.

Položaj podeželskih učiteljev.

Kako se že začena naša pot? Kaj ne več več?

Z zrelostnim izpričevalom si stopil pred čmerneza nadzornika, ki ti je preskrbel dekret — »prognanico« tla daleč za Rovte. Se li še spominjaš, kako ti je utrnalo srca, ko si izza ovinka prvič neledal svoj novi domok, ponižno šolsko baitico?... »Prva šola, roistni kraji«. Od same radosti in svetlih idealov si pozabil na vse, niti nisi znal, da si sam — nemi mrak in pa votlo odmevaloč koraki so te opozorili na to. No, nisi bil prvi na tem potu. Sto in sto drugih je že šlo pred teho isto pot. Prišli so in odšli kakor vsi ponotniki na tem svetu. Če je na komu na takem kraju prestriгла usoda nit življenja, se je sešlo nekaj bližnjih tovarišev-sotrdinov, ki so zapeli mučeniku nagrobnico. Nekdo izmed srede mu je govoril morebiti celo v slovo. Čez nekaj časa mu je postavilo okr. učit. društvo skromen nagrobnik in s tem je bilo zadoščeno vsej pravici na tem svetu...

Podeželski učitelji spadamo k takozvanim malim ljudem. Nai se nihče ne polnuša nad tem, taka je naša usoda. Naše delo obstoji iz tisoč in tisoč malenkosti, ki jih ne vidi vsakdo in zato ima naše delo le malo priznanja. Kdo vidi vse delo učiteljevo v zakotni vasi? Mogoče kak nadzornik avstrijskih časov, ki v taktne za hipec v njegov razred svoj birokratski nos? Kdo pa vidi naše podrobno narodno delo, ki je v tesnem stiku s šolo? Uradnih ur ne poznamo na deželi, kajti po šolskem času so ure izvenšolskega delovanja — podrobnega narodnega dela. Narod je treba dvigniti in to se ne doseže kar tako čez noč, ali mogoče s par roditelskimi sestanki in s par skiontiškimi predavanji! Tisoč malenkosti je treba, predno se pokaže vidni uspeh podrobnega dela. Na misel mi hodijo lepe besede, ki jih je napisala med vojno v »Ženskem svietu« naša pisateljica Kvedrova idealni bosanski devotki, ki je bila vsa nesrečna, ker ni znala prijeti dela za narod pri pravem koncu. Kai ji je rekla gospa Zofka? »Idite v prvo kmetiško hišo in ako naidete tam nesnažno vzemite metlo v roko in pometite hišo, ali pa vzemite dete v naročje in ga potolažite — imel hoste zadoščenie, da ste storili nekaj za narod.« Prav je imela! Izobraženec si pomaga skoro v vsaki stvari sam, če na ne, si na že naide hitro pomoč, zlasti v večiem kraju, kjer je več inteligence. Kako pa je na deželi? Analfabeta spravi že ena sama dovisnica iz ravnotežja, en sam uradni odlok mu dela velike skrbi. Kam nai se obrne v zapuščeni vasi, kjer ni niti župana, niti župnika? Sto nasvetov daš v enem dnevu, dvajset pisem napišeš v nedeljo za Ameriko in daleč k temu še svoj papir. Pomažaj pri nezgodah, miriš v prepirlh, tolažiš v nesreči. V današnjih časih preporoda imaš dela čez glavo. Tisoč malenkosti je, ki jih nihče ne vidi, tisoč del opravš, ki jih nihče ne plača in ne — prizna. Navzlic temu na olajšaš delo drugim, prepereš sto nesreč. Vendar ne tarnamo ker nas vodi pri tem lubezen za svoj narod, katerega vredni sinovi hočemo biti!

Včasih je imela dežela vsaj materialno vrednost pred inestom, danes je pa to prešlo. Apropozacijske skrbi na deželi temelje dve tretjini vsega dela in podležo te neznosnosti trpi tudi šola. Za živila moraš danes obletati vse hribe in doline ter berzatičti od hiše do hiše. Vedno čuješ: »Kaj bodemo pa mi jedli?« V krajih, kjer so se ureje dobila z lahkoto drva, gre danes zelo težko za nje. Za visoke vsote jih dobiš. Da ti pa ne ostane kaka ura časa za čitanje ali pisanje privatnih pisem »potehovadiš« s sekirico in žago, ker danes se na deželi z žaganjem drv nihče več ne ukvarja, zlasti na ne pri šolah, kjer so — prazne kleti. Včasih sem videl po Liub-

ljani da so naiemali kazniene za žaganje drv, danes na žagamo drva na deželi mi kulturni pionirji. Oi ironila usode!

Za slučaj boleznj je velik križ, če si oddaljen od zdravnika. Ti dobri gospodje nam navadno nič ne računajo, pač pa nim dobro računajo vozniki. Pa ne gre toliko za račune, kot za faktično nevarnost zlasti pri otroških nalezljivih boleznih. Zamislite si učitelja očeta s kopico otrok med katerimi se polavi nalezljiva bolezen. Treba je izolirati zdrave. Kam? Po zimi? 30 km od železnice! Ali ni ravno šola na deželi »centrala za zbiranje nalezljivih otroških boleznj«? Kateri otroci so še boli izpostavljeni boleznim kot ravno učiteljevi, ki so vedno v šoli? Grozne številke bi dobili, če bi zbrali števila žrtve, ki jih zbira smrt ravno pri učiteljski deči. V tem slučaju je treba nač nekaj ukreniti, ker danes rabi naš narod in država krenkega in inteligentnega naraščala.

Danes je podeželsko učitelstvo z delom silno preobloženo. Naše šolstvo trpi vsled vojne in preureditve državnih in socialnih razmer in — nazadnje »Pesimist!« Ne, tovariš! Pomisli na vojna leta! Takrat so bile razne olajšave glede obiska. Poglejte teme letošnjih učiteljskih konferenc! Obisk dela preglatve in drugo tudi. Stare knjige so pošle, novih definitivnih še ni — narod se pa v dražnjo šolskih potrebščin uživeti — noče. To velja seveda le za šolo, kajti čez vinske visoke cene ne zabavlja nihče, na zvezke in knjige se pa huduje vsakdo. Vsi tozadevni skleni konferenc so zastoni! Če preskrbuje država vojaške municije, nai še šole — na kulturno!

Med izobraženci se lahko dopove marsikaj, na deželi pa kriči vse vprek na šolo in poslušati moramo »levite« mi nedolžni. Kam bo to dovedlo? Ali nai se tešimo z nado na boljše čase, ko bodo zvezki na kračarju in abecedniki po štiri groše?

Ali nai iščemo pomoči pri naših famoznih krajinš šolskih svetih?

Učitelja smatrajo danes ljudje za vladneva eksponenta. Vsakemu huiškaču veruieo, tebe na naženeio s kamenjem če stoniš med nie s prepričevalno besedo! Včasih je imela oblast veljavo in moč, danes na ne oznna nihče več spoštovanja in strahu. In za koga nai se človek še danes eksponira? Po deželi primanjkuje silno učiteljev, dasi se ne mestih naraynost tepo za — supleturje. Zato ne vem, če je prav razširati štiri razrednice v sedem- in osem razredne šole, enorazrednice na, ki imajo postavio število otrok za dvorazrednico, deersadirati na zasne ali celo ekskurendne šole. To bi bil napredek pri narobe koncu. Zato je netovariško nedemokratsko in nepatriotsko, če se nekateri kapricirajo le na mesta, dočim nai drugi mesto njih ali za nie zgragajo v vaški mizeriji, se pokmetijo in potoneio! Prijatelji, taka je nasa pot, kdo trdi, da ni težka in trniva?

B. R.

Podpirajte „Jugoslovansko Matico!“ Profesorska skupština.

(Ustanovitev skupnega profesorskega društva za Jugoslavijo.)

Beograd, 8. oktobra.

U sali Druge Beogradske Gimnazije otvorena je 5. ov. m. skupština Profesorskog Društva. Posetioca je na kraju moglo biti do 400.

Na tribuni se pojaviliie predsiednik Jaša Prodanović, koji otvara sastanak, čita dnevni red i predstavlja kao goste ove skupštine: Predsiednika UJU Čedu Todorovića i urednika »Nar. Prosvete« M. Stankovića i ostale.

Tek posle svega ovoza predsiednik Jaša Prodanović je održao svoj pozdravni govor posetiociama skupštine. Izmedju ostalog sa življenjem je pomenuo i taj paradoks, da profesori, koji kao inteligencija, kao duhovne vodje naroda, vode narod jedinstvu, nemaju samj svog profesionalnog jedinstva. Zbog straha od neke hegemonije nastavnici-ce srednjih škola iz Hrvatske i Slovenije nisu pristupili spajanju svih prof. društava u jednu zajednicu.

U teku njegovog govora ušao je u salu ministar prosvete Sv. Pribičević.

Po završenom govoru je pozvao skupštinu da izbere časništvo Skupštine, za časništvo odmah su predložene dve liste: Jedna koju su pomagale komuniste i mlađji elementi i druga radikalno-demokratska.

Nastalo je dugotrajno glasovanje listicima. Posle njega je predsiednik Prodanović objavio, da je za predsiednika izabrat Sv. Štefanović za 167 glasova, a za podpredsiednika Jeremija Živanović za 150 glasova (oba radikalno-demokratska lista).

Pošto su se novoizbrana gospoda zahvalila na poverenju, sastanak je zaključen.

U 3 sata posle podne predsiednik Sv. Štefanović otvara drugi sastanak. Posle čitanog izveštaja o radu uprave, iz koga se vidi, da je zbog raznih uzroka, nije postiglo ništa pozitivno u radu, trebala je da nastane diskusija o tome izveštaju, koja bi bez sumnje bila žučna.

Ali nova raspoloženja u ceo rad ove sednice uneli su delegati iz pokrajina, koji predložio da se diskusija o izveštaju ukine s dnevnog reda, a da se u pretrus uzme statuti jedinstvenog Prof. Društva krajevine SHS.

Davno je govorio St. Marković, direktor učiteljske škole iz Sarajeva (po čijem je predlogu ovo i učinjeno), zatim Dušan Manđer iz Splita, Stanislav Bevk iz Ljubljane i Serdar iz Zagreba, čiji je govor ostavio dubok utisak na sve.

Odbor jugoslovanskoga profesorskoga društva, ki je bil izvoljen na skupščini v Beogradu, se je konstituiral tako-le: Predsednik Milivoj Simić, podpredsednik Stjepan Pavičić, tajnika Josip Lečić in Leposlava Bošković, odborniki dr. S. Štefanović, Jaša Prodanović, Jovan Živanović, Boško Zavidović, Miloslava Petrović, Wester, Ivan Kon, Bolko Divac, Miodrag Ristić, blagajnik Jovan Dravić, namestniki Katič, Marković, Glušac, Dončić, Kastner, Kozović. V nadzorstvenem odboru so kot predsednik Jukanović, kot tajnika Bogdanović in Badaj.

S. Z.

Varčnost, ki ni varčnost.

Z veseljem smo pozdravili odlok višje šolskega sveta, s katerim nai bi se vršila okrajna učiteljska konferenca začetkom šolskega leta po dolgih letih štirih vojnih in dveh v mladi Jugoslaviji. Sai bi se sešli vsi stanovski tovariši celega okrala in dali duška vsem novim načrtom, novim mislim, ki nai bi uravnavali naše delovanje v sedanjem svobodnem razmahu. Toda vedno pride do velikem navdušenju — razočaranje, to pot z odlokom višjega šolskega sveta, ki prelaga okrajno učiteljsko konferenco na prihodnje leto z ozirom na prevelike stroške, ki niso bili oročunani radi nenadnega podražanja železnice. Gre za par sto potniških kronic, ki se jih mora prištediti ravno pri našem stanu. Toda tak navidezni dobiček ne nosi in nikdar ne bo nosil obresti. Treba nam novih temeljnih učnih načrtov za zgodovinski in zemljepisni pouk: nemščino smo odpravili iz naših šol, a ti nismo dali nadomestila šolske knjige iz avstrijske dobe smo zavrgli, dobili smo »Šolske Liste«, a stare z avstrijsko navlako natrdane knjige se še vedno uporabljajo s kakšnim utemeljevanjem, vprašajmo! Ali ne bi bilo najumestnejše se o tem pogovoriti na okrajnih učiteljskih konferencah, kjer se zavzame pravo enotno stališče v tem oziru. Tako na dela vsak po svoje, te li prav ali ne komu kai mar? Torej ako nečemo zastoia da ne rečem nazadovanja v našem šolstvu, dajte nam več prilike za skupne stanovske sestanke, ki so v prvi vrsti okrajne učiteljske konference. Uvedimo v spogrede naših zborovani več praktično-didaktičnih vprašani, da s tem boderimo mlašše tovariše, katerih večina se je morala šolati na — hoiščih!

Gmotni dohodki aktivnega in upokojenega učitelja.

Glede tega nai vzamej za vzgled paralelo med upokoienecem, ki je še pred vojno doslužil 40 let na šolskem polju in med aktivnim učiteljem, ki sedaj služi 34. leto.

Omeniti moram da sta oba goriška begunca, bivaloča sedaj v Sloveniji. — Upokoienca imenuiem A in aktivnega B. Upokoienec A. je služil kot nadučiteljski voditelj netrazrednice in je po 40letnem učiteljevanju stonil v pokoj.

Po 4letnem begunstvu dobiva sedaj 425 K pokojnine in 962.5 K dražinske doklade: skupaj 1387.5 K mesečno. — Ta upokoienec ima družino, ki broji 3 osebe, t. i. poleg sebe, ženo in enega otroka, koji obiskuje neko srednjo šolo v mestu Slovenije. To šolanje ga stane preko 800 K na mesec. Razvidno je iz tega, da ima tovariš mesečni — deficit. — Mora tedaj stroške zalagati, ako hoče otroka dalje šolati. In ako ga ne šola, kai nai bode iz otroka?

B. je aktiven nadučiteljski voditelj dvorazrednice in služi 34. leto. Tudi on je tudi že 4. leto begunec, a ne bodučie, ampak je kakor bi bil na dopustu. On je pa sam z ženo in nima otrok. — Ker je tudi on v begunstvu in ni v Jugoslaviji

aktiven, četudi ni še upokoien, pa ima sedaj mesečno plačo 2553 K z dražinsko doklado tovari.

Ako primeriamo tovariša A. ki je že pred vojno stonil v pokoj, in tovariša B. ki bi moral še biti aktiven, pridemo do tega rezultata:

Upokoienec A. ima 1387.5 K mesečnih dohodkov, aktivnik B. ima 2553 K mesečnih dohodkov. B. ima tedaj 1165.5 K več mesečno nego A.

Po novi regulaciji bi dobival upokoienec A. poleg 1387.5 K mesečnih dohodkov še 3 × 12 K dnevno (za 3 osebe); tedaj bi imel: 1387.5 K + 1080 K = 2467.5 K mesečno.

Aktivni učitelj B. bi pa dobival poleg sedanje plače, še dnevno 72 K več, to je: 2160 K; ergo 2553 K + 2160 K = 4713 K mesečno. Ta tovariš je pa, kakor omenjeno sam z ženo in kot begunec ne poučuje. — Polez tega ima on to udobnost da poučuje v nekem samostanu dečke dotične samostanske šole, ki se pripravlja za meniški stan, no 2 (dve) uri na dan in dobiva od samostana za to delo: pristo stanovanje, mleko mast in slamo. Jruva in druge potrebščine. On ima tedaj stroške le še za meso in druge malenkosti, — kar mu iz srca privoščimo — znaloč, da ob sedanj veliki dražini tudi leva plača malo zaleže.

V plači (v denariu) je tedaj razlika med upokoienecem in aktivnim učiteljem sledeča:

Upokoienec A. = 2467.5 K mesečno; aktivnik B. = 4713 K mesečno. Razlika je tedaj za 2246 K, koje bi dobival aktivni tovariš B. mesečno več, nego upokoienec A.

Ako je to merilo in plačilo — pravilno, nai sodijo nepristranski čitatelji sami.

Da bi dobival tovariš A., ki je bil voditelj netrazrednice in je služil 40 let, 2246 K na 1 mesečno, nego njegov aktivni tovariš B. zdi se meni očividna krivica.

Nečemo biti aktivnemu tovarišu B. zavidiivi in mu privoščimo te dohodke, a želimo da bi se upokoienemu tovarišu A. ne — kratili večji dohodki. — Pomisliji moramo da gre sedaj za to, da se dohodki učitelstva izjednačilo in da se upokoieneci — napram aktivnim tovarišem — ne preziralo v dohodkih.

To nai naučno ministrstvo uvažuje in upošteva, ako hoče učitelstvu — aktivnemu in upokoienemu — pravično novišati dohodke.

Učiteljsko društvo upokoienecv na opozarjamo na to in prosimo, da postopa v tem smislu, da ne bodo upokoieneci — potisnjeni v kot kot staro železo, kajti znano je da upokoieneci so boljnih vnotnih dohodkov potrebnejši od mlašjih aktivnih tovarišev, ker oni so bili do sedaj v tem obziru — prezirani za trudanolo 40letno delovanje na šolskem polju. Vidrán.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za kočevski okraj zboruje v soboto dne 23. t. m. v Ribnici s sledečim dnevnim redom:

- 1. Pozdrav in poročilo predsiednika o položaju.
- 2. Poročilo o Beogradu.
- 3. Poročilo o Mariboru.
- 4. Razno.

Zborovanje je takoj po prihodu dopoldanskega vlaka v prostorih mešč. šole in sicer v I. razredu (na dečki šoli).

+ Učiteljsko društvo za Prekmurje je imelo svojo prvo zborovanje v novem šolskem letu dne 16. septembra v Murski Soboti. Tovariš predsiednik g. Požegar, prisrčno pozdravi vse navzoče, posebno pa še nove kolege, ki jih je tudi usoda pripeljala sem v te daljne kraje. Nadalje pozdravi še posebej prekmurske kolege, ki so bili do sedaj na šesttedenskem tečaju v St. Vidu pri Ljubljani. Priporoča jim, naj svoje vtise o lepi Sloveniji tudi vcepijo mladini v srce. Šolsko leto smo začeli s 1. septembrom, a većinoma v takih težavnih razmerah, da ho marsikomu klouil dah agilnosti. Učeli ni nobenht obisk je slab, radi obilnega dela v tem času, a še več radi pomanjkanja obleke. Nadalje pa še huiškajo zotovi ljudje, ki se štejejo k tukajšnji inteligenci, proti pošiljanju otrok v šolo, posebno tam, ker se vrši popolnoma normalen pouk t. i. v čisto slovenskem jeziku.

Po raznem razmotrivanju, kako bi se dosegel boljši šolski obisk, se sprejmejo izvajanja nadzornika Jurkota o enotnem obravnavanju šolskih zamud in uvedbi nerazdeljenega celodnevnega pouka, kjer je potreben. Zavrne se predlog »ponavljajnih šol«, ki so bile tu pod madžarsko upravo. Vse šolstvo v Prekmurju se ravna po prejšnjem štajerskem šolskem zakonu.